

Міністерство освіти і науки України
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
ІНСТИТУТ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
Кафедра публічного управління та адміністрування

ХЛАНОВСЬКИЙ Владислав Сергійович

**МОЛОДІЖНЕ БЕЗРОБІТТЯ ТА ЗАСОБИ ЙОГО ПОДОЛАННЯ В
УКРАЇНІ В МЕЖАХ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЗАЙНЯТОСТІ**

Спеціальність: 281 Публічне управління та адміністрування

АВТОРЕФЕРАТ

магістерської роботи на здобуття освітнього ступеня
магістра публічного управління

Миколаїв – 2020

Робота виконана у Чорноморському національному університеті ім. Петра Могили.

Керівник

кандидат соціологічних наук,
доцент б.в.з. кафедри соціології
Чорна Вікторія Олександрівна

Рецензент

доктор наук з державного
управління, професор б.в.з.
Палагнюк Юліана Вікторівна

Захист відбудеться «24» лютого 2020 р. о 14.00 на засіданні Екзаменаційної комісії в ЧНУ ім. Петра Могили.

З магістерською роботою можна ознайомитись на сайті ЧНУ ім. Петра Могили за посиланням <http://chmnu.edu.ua>

Автореферат оприлюднено «21» лютого 2020 р.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Проблема зайнятості населення в умовах соціальної кризи в Україні, структурних змін в економіці, запровадження сучасних інноваційних практик розвитку її сфер і галузей актуалізує доцільність науково-практичного аналізу та розроблення відповідного інструментарію розвитку зайнятості населення шляхом формування й реалізації ефективної державної політики. Це обумовлено тим, що зайнятість є найважливішою соціально-економічною проблемою, пов'язаною з ресурсним потенціалом людей, їх продуктивною діяльністю та здатністю держави створити сприятливий простір для їх працевлаштування відповідно до професійних здібностей індивідів та узгодження їх з тими кваліфікаційними вимогами, які висуваються сучасним ринком праці.

На цей час стратегічно не вирішеною для глобального й національного ринку праці є проблема концептуального, методологічного й технологічного забезпечення зайнятості населення, яка потребує належного розроблення та запровадження відповідних державних програм і заходів оптимізації соціально-трудової сфери. Їх доцільність обумовлена необхідністю осмислення змін на світовому ринку праці (що вимагає запровадження структурних реформ у даній сфері), чіткого визначення факторів реалізації активної політики зайнятості населення та розроблення відповідної методології оцінки безробіття за відповідними параметрами, які мають узгоджуватися із сучасною соціально-економічною та політичною ситуацією в державі. В кінцевому підсумку ці програми мають сприяти забезпеченню балансу між попитом та пропозицією трудового потенціалу як інструменту посилення показників зайнятості конкурентоспроможного населення.

Теоретичним засадам та практичним аспектам проблеми молодіжного безробіття присвятили свої праці такі вчені, як Дж. М. Кейнс, А. Оукен, О. Філіпс, М. Туган-Барановський, А. Батюк, Д. Богиня, Т. Буда, О. Грішнова,

Е. Лібанова, О. Трюхан, Т. Чатченко та ін. Однак, незважаючи на наявність значної кількості наукових праць по цій тематиці, питання подолання молодіжного безробіття в Україні потребує подальшого вивчення.

Метою дипломної роботи є науково-теоретичне обґрунтування механізмів формування та реалізації державної політики зайнятості у сфері молодіжного безробіття та розроблення практичних рекомендацій щодо вдосконалення державної молодіжної політики зайнятості в сучасних умовах. Для досягнення поставленої мети визначено такі **завдання**:

- здійснити теоретико-методологічний аналіз зайнятості, безробіття та державної політики зайнятості у контексті сучасних дослідницьких підходів;
- проаналізувати специфіку молодіжного безробіття та його подолання в рамках державної політики зайнятості;
- описати молодіжне безробіття в сучасному світі та засоби його подолання (на прикладі країн ЄС);
- систематизувати причини, прояви та наслідки молодіжного безробіття в сучасній Україні;
- вивчити аналіз основних моделей державної політики зайнятості України на подолання молодіжного безробіття;
- охарактеризувати шляхи вдосконалення державної молодіжної політики зайнятості в Україні в світлі зарубіжного досвіду.

Об'єктом дослідження є державна політика у сфері молодіжного безробіття.

Предмет дослідження – інституціоналізація механізмів формування та реалізації державної політики у сфері молодіжного безробіття.

Методологічна основа. Теоретико-методологічною основою реалізації дослідницької мети слугує використання таких загальнонаукових і спеціальнонаукових методів, як: історичний (систематизовано основні дослідницькі підходи до зайнятості в межах вітчизняної та зарубіжної науки), логічний (розкрито сутність та основні концепції зайнятості як структурного

елементу соціально-трудової сфери молодіжного безробіття), опис (досліджено стан і проблеми формування та реалізації державної політики у сфері молодіжного безробіття), порівняння (співставлено національні моделі реалізації державної політики у сфері зайнятості населення в умовах інноваційних змін та запропоновано шляхи їх імплементація у вітчизняну практику), аналіз (охарактеризовано теоретико-методологічні засади становлення державної політики у сфері зайнятості населення), синтез (здійснено структурно-функціональний аналіз сутності функціонування сфери зайнятості населення в умовах інноваційних змін), дедукція (розкрито сутність, особливості та моделі формування державної політики у сфері зайнятості в умовах інноваційних змін), узагальнення (охарактеризовано програмно-цільовий метод реалізації державної політики у сфері зайнятості населення в умовах інноваційних змін).

Новизна роботи полягає в теоретико-методологічному обґрунтуванні механізмів формування та реалізації державної політики у сфері зайнятості населення в сучасних умовах суспільного розвитку, на основі чого розроблено практичні рекомендації з підвищення ефективності активної політики зайнятості населення.

Практичне значення дипломної роботи полягає в тому, що її результати можуть бути використані при написанні наукових монографій та статей з проблем молодіжного безробіття та засобів його подолання.

Апробація результатів дослідження. Могилянські читання-2019: Досвід та тенденції розвитку суспільства в Україні: глобальний, національний та регіональний аспекти: Двадцять друга Всеукраїнська науково-методична конференція: тези доповідей «Проблеми молодіжного безробіття та шляхи його подолання (на прикладі Польщі)» / ЧНУ ім. Петра Могили. – Миколаїв: Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2019.)

Структура дипломної роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Обсяг

основної магістерської роботи складає 93 сторінок. Список використаної літератури складається з 91 джерела.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДОСЛІДЖЕННЯ

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми, визначено об'єкт, предмет, мету, основні завдання, розкрито наукову новизну та практичне значення дослідження, наведено аналіз вітчизняних та зарубіжних літературних джерел, що стосуються проблем безробіття, апробацію основних одержаних результатів.

У **першому розділі «Державна політика зайнятості та молодіжне безробіття: теоретико-методологічні засади вивчення»** розкрито історіографію теми, досліджено передумови специфіки молодіжного безробіття, діяльності державної політики зайнятості та причини появи безробіття.

У *підрозділі 1.1 «Зайнятість, безробіття, державна політика зайнятості: понятійний апарат»* розглянуто сучасні дослідження підходів, які сформулювали значну кількість концепцій і теорій щодо методології ідентифікації зайнятості населення, її структурних елементів та функцій. Також зазначимо, нормативне й концептуальне осмислення питань зайнятості населення досі не має легального визначення, що призвело до відсутності єдиного методологічного погляду на їх ідентифікацію.

У *підрозділі 1.2 «Специфіка молодіжного безробіття та його подолання в рамках державної політики зайнятості: постановка проблеми»* розглянуто джерельну базу досліджень, яка складається з різноманітних за походженням, видами, ознаками і змістом документів та матеріалів, що дозволяють розкрити поняття таких термінів, як зайнятість, безробіття і так далі. Проаналізована низка чинників, через які виникає проблема молодіжного безробіття, та основні проблеми, що існують на молодіжному ринку.

У другому розділі «Молодіжне безробіття як соціальна проблема сьогодення: світ та Україна» проведено аналіз причин та наслідків молодіжного безробіття в сучасному світі та засобів його подолання, виконаний на прикладах України та низки країн ЄС.

У підрозділі 2.1 «Молодіжне безробіття в сучасному світі та засоби його подолання» розглянуто його причини, протікання та наслідки. Встановлено, що в країнах ЄС також є проблеми із молодіжним безробіттям. Тому виникає необхідність дослідження причин молодіжного безробіття та пошуку нових рішень для її зниження. Для України є доцільним вивчити досвід найближчих та близьких нам по менталітету країн ЄС. Проаналізовано було такі країни, як Польща, Румунія, Чехія, Австрія.

У підрозділі 2.2 «Молодіжне безробіття в сучасній Україні: причини, прояви, наслідки» досліджений контекст аналізу проблематики, який передбачає аналіз структурно-функціональної ролі держави як політичного інституту, що розробляє закони, які гарантувати виконання законних договірних зобов'язань між відповідними суб'єктами ринку праці та забезпечувати зайнятість населення. Також вставлено, як закони та регулювання державою зайнятості населення характеризується низкою негативних явищ та тенденцій, сформованих під впливом дії численних факторів.

Таким чином, зроблений аналіз довгострокової державної політики подолання молодіжного безробіття як оптимізаційний механізм забезпечення ефективної зайнятості населення в Україні дозволив ідентифікувати його сутність, особливості, фактори поширення та оптимізаційні показники подолання.

У третьому розділі «Державна політика зайнятості в Україні і контексті проблем молодіжного безробіття» досліджена спрямованість державної політики зайнятості України на подолання молодіжного безробіття та наведені можливі шляхи її вдосконалення в світлі зарубіжного досвіду

У підрозділі 3.1 «Спрямованість державної політики зайнятості України на подолання молодіжного безробіття» визначено, що в процесі прийняття рішень участь молоді забезпечується шляхом: оптимізації відповідного нормативно-правового регулювання сфери громадського молодіжного сектору; сприяння розвитку інфраструктури громадських молодіжних організацій; до процесів формування та здійснення державної молодіжної політики щодо залучення молоді на всіх рівнях.

У підрозділі 3.2 «Шляхи вдосконалення державної молодіжної політики зайнятості в Україні в світлі зарубіжного досвіду» розглянуто шляхи покращення державної політики в світлі досвіду європейських розвинутих країн. З метою пошуку та запровадження заходів, спрямованих на соціальну мету, що стимулюють працевлаштування молоді, а також сприяють розвитку молодіжних підприємницьких ініціатив з урахуванням регіональних особливостей соціально-економічного розвитку.

Зроблено висновки щодо необхідності запровадження заходів, спрямованих на соціальну мету, що стимулюють працевлаштування молоді, а також сприяють розвитку молодіжних підприємницьких ініціатив з урахуванням регіональних особливостей соціально-економічного розвитку.

ВИСНОВКИ

Відповідно до визначених у магістерській роботі мети і завдань отримані результати, які в сукупності вирішують важливе наукове завдання щодо вдосконалення механізмів публічної політики протидії безробіття в Україні. В узагальненому вигляді вони зводяться до таких теоретичних і практичних висновків:

1. Зайнятість та безробіття в межах території України серед різних категорій її молодих громадян в цілому не досягають кризових показників. Передусім така ситуація (яка є задовільною для національної соціально-економічної безпеки) забезпечується запровадженою на цей час системою

отримання молодими громадянами освітньої кваліфікації (за бюджетні кошти або за кошти заінтересованих осіб, якими переважно є батьки студентів), яка надає молоді порівняно широкі можливості для навчання протягом 4–6 років, штучно затримуючи на цей період вихід індивідів, зайнятих навчанням, на ринок праці. Після ж отримання освітньої кваліфікації молоді громадяни, користуючись принциповою відсутністю (з боку українського законодавства) адміністративних та інших бар'єрів, користуються можливістю отримати роботу (на певний строк або постійно, із зміною країни постійного проживання) за межами країни або бути суб'єктом національного ринку праці, погоджуючись на досить жорсткі (в тому числі для молоді) умови, які діють на ньому на цей час (неможливість або ускладнення працевлаштування за отриманою спеціальністю та кваліфікацією внаслідок відсутності досвіду роботи, низького рівня отриманих за час навчання знань, вмінь та навичок, недостатнього рівня оплати праці та низки інших негативних обставин). Безумовно, вплив молоді за кордон знижує рівень та темпи зростання безробіття в межах України (що можна вважати позитивною особливістю), проте вади цього процесу також є істотними.

2. Проаналізована специфіка молодіжного безробіття та його подолання в рамках державної політики зайнятості дає можливість констатувати, що вирішення чисельних соціально-економічних проблем, які створюються внаслідок існування молодіжного безробіття, принципово можливо. Закордонний досвід надає достатню кількість прикладів задовільного стану проблеми молодіжного безробіття. Такий стан має бути досягнутим внаслідок вчасного діагностування (уповноваженими державними органами) існуючих проблем, визначення засобів, які надають суспільству та державі ці проблеми нейтралізувати (мінімізувати, перевести на інший рівень тощо), та забезпечення відповідної державної політики необхідними (фінансовими та організаційними) інструментами.

3 Аналіз молодіжного безробіття в сучасному світі та засобів його подолання, виконаний на прикладах низки країн ЄС, засвідчує, що параметри

цього явища практично однакові. Проблема молодіжного безробіття у сучасних умовах має глобальною підставою неузгодженість між намірами роботодавця стосовно найму працівника з достатніми знанням та навичками роботи та відсутністю (в цілому) у молоді цих професійних якостей й відсутністю їх отримати в національній системі підготовки кадрів.

4 Шляхами вдосконалення державної молодіжної політики зайнятості в Україні в світлі зарубіжного досвіду можуть бути:

створення в межах України інвестиційної, промислової, інформаційної, інфраструктурної бази для розвитку національного економічного комплексу, що спонукало б молодого громадянина шукати (й знаходити) можливості для працевлаштування (на прийнятних й притому легальних умовах) саме на території України;

забезпечення (з боку державних органів) комплексом фінансових та організаційних механізмів тих заходів, які пропонується у переліку пунктів державних програм та стратегій, спрямованих на подолання проблем молодіжного безробіття.

5. Без забезпечення і діяльності держави і в суспільному соціально-економічному механізмі взагалі цих взаємоузгоджених цілей будь-які наміри суб'єктів публічної політики мінімізувати негативні явища молодіжного безробіття залишаться суто теоретичними намірами чи засобами передвиборної пропаганди.

АНОТАЦІЯ

Хлановський В.С.. Молодіжне безробіття та засоби його подолання в Україні в межах державної політики зайнятості. – На правах рукопису.

Магістерська робота на здобуття освітнього ступеню «магістр». Чорноморський національний університет імені Петра Могили. – Миколаїв, 2020.

У даній магістерській роботі розглянуто шляхи удосконалення процесу використання механізмів державної політики щодо подолання безробіття в Україні. Проаналізована та обґрунтована теоретико-правова концепція державної політики в сфері боротьби з молодіжним безробіттям, вивчено понятійний апарат даної тематики.

Проаналізована специфіка молодіжного безробіття та його подолання в рамках державної політики зайнятості в практиці України та країн європейського союзу, розроблено шляхи удосконалення процесу використання механізмів державної політики зайнятості для подолання молодіжного безробіття в Україні, здійснено аналіз державної політики України по боротьбі з безробіттям в умовах реформування української державності.

Обґрунтована наукова новизна магістерської роботи, яка визначається перш за все тим, що вона є комплексним, логічно завершеним дослідженням теоретико - правових та історичних аспектів державної політики зайнятості у сфері подолання молодіжного безробіття

Запропоновано ряд шляхів для вдосконалення державної молодіжної політики зайнятості в Україні в світлі зарубіжного досвіду.

Ключові слова: безробіття, зайнятість, державна політика, працевлаштування, законодавство

SUMMARY

Khlanovskiy V. S. Youth unemployment and ways of overcoming it in Ukraine within public policy of employment. – Manuscript.

Graduate work for obtaining an educational degree «Master». Petro Mohyla Black Sea National University. – Mykolaiv, 2020.

In this master's thesis, the ways of improving the process of using state policy mechanisms to overcome unemployment in Ukraine are considered. The theoretical and legal concept of state policy in the field of combating youth

unemployment is analyzed and substantiated, the conceptual apparatus of this topic is studied.

The specificity of youth unemployment and its overcoming in the framework of the state employment policy in the practice of Ukraine and the European Union countries are analyzed, ways of improving the process of using the mechanisms of the state employment policy for overcoming youth unemployment in Ukraine, the analysis of the state policy of Ukraine to combat unemployment in the country .

The scientific novelty of the master's work, which is determined primarily by the fact that it is a comprehensive, logically complete study of the theoretical, legal and historical aspects of the state employment policy in the field of youth unemployment, is substantiated.

A number of ways are offered to improve the state youth employment policy in Ukraine in the light of foreign experience.

Keywords: unemployment, employment, public policy, employment, legislation